

Pytania i odpowiedzi dot. rewitalizacji
(pytania zadawane podczas spotkań informacyjnych w zakresie rewitalizacji z gminami
Województwa Lubelskiego, które odbyły się w terminie 16-19 lutego 2021 r.)

Gmina posiada LPR. Czy oznacza to, że bez przekształcenia w GPR nie będzie można aplikować o środki w perspektywie finansowej 2021-2027? Czy gmina powinna zacząć już prace związane z uchwalaniem gminnego programu rewitalizacji?

Zgodnie z art. 2 ustawy *o rewitalizacji* (Dz.U. 2021 poz. 485) podstawowym sposobem prowadzenia rewitalizacji jest uchwalenie gminnego programu rewitalizacji, a następnie – realizowanie go. Przepisy przejściowe do ww. ustawy wyznaczają dopuszczalny zakres prowadzenia działań rewitalizacyjnych poza reżimem ustawy, wskazując że możliwa jest ich kontynuacja do 31 grudnia 2023 r. Oznacza to, że od 1 stycznia 2024 r. jedyną podstawą realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych w gminach (i nie ma znaczenia, z jakich źródeł będą finansowane projekty rewitalizacyjne) będzie gminny program rewitalizacji przyjęty uchwałą gminy zgodnie z wymogami wskazanymi w ustawie z dnia 9 października 2015 r. *o rewitalizacji*.

Ponadto projekt Umowy Partnerstwa na lata 2021-2027 wskazuje, że „szczególnym rodzajem działań podejmowanych w ramach CP5 będzie kontynuacja procesu wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych. Wspierane będą kompleksowe, zintegrowane działania na rzecz: lokalnej społeczności i gospodarki, ładu przestrzennego i zrównoważonego gospodarowania przestrzenią, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji”. Zgodnie z dokumentem gminne programy rewitalizacji mogą pełnić funkcję planów działań Innych Instrumentów Terytorialnych, przy założeniu, że spełniają warunki wskazane dla planów działań IIT.

W związku z upływającym z końcem 2023 roku okresem przejściowym wskazanym w ustawie *o rewitalizacji*, skalą podejmowanych działań rewitalizacyjnych w Polsce oraz wychodząc naprzeciw oczekiwaniom i potrzebom gmin – Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie wraz z Ministerstwem Funduszy i Polityki Regionalnej rozpoczął działania wspierające dla gmin w zakresie rewitalizacji, które mają na celu wzmocnienie zdolności gmin do programowania i wdrażania działań rewitalizacyjnych. Pomoc realizowana jest ze środków Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020 i zapewnia wsparcie doradcze i szkoleniowe w czterech modułach tematycznych:

- **wykorzystanie narzędzi wynikających z ustawy o rewitalizacji** – podniesienie świadomości samorządów i wzmocnienie zdolności gmin do stosowania ustawowych narzędzi rewitalizacyjnych (m.in. gminny program rewitalizacji, Komitet Rewitalizacji, Specjalna Strefa Rewitalizacji, miejscowy plan rewitalizacji);
- **dostępność w rewitalizacji** – wzmocnienie zdolności samorządów do uwzględniania problematyki dostępności zarówno w programowaniu strategicznym (w tym w strategach rozwoju, programach rewitalizacji), planowaniu przestrzennym, jak i w przygotowywaniu i realizacji konkretnych projektów (w tym rewitalizacyjnych), zgodnie ze standardami określonymi w Programie Dostępność Plus 2018-2025;
- **zarządzanie rewitalizacją i włączenie społeczności lokalnej we wdrażanie programów rewitalizacji** – wzmocnienie kompetencji samorządów w zakresie uspołeczniania procesu rewitalizacji poprzez m.in. tworzenie systemowych mechanizmów wzmacniania wspólnot lokalnych i partycypacji społecznej w kształtowaniu przestrzeni publicznej, a także wzmocnienie zdolności gmin do dywersyfikacji źródeł finansowania działań rewitalizacyjnych,

tj. większe zaangażowanie inwestorów prywatnych, wspólnot/ spółdzielni mieszkaniowych i TBS-ów oraz NGO-sów w realizację programów rewitalizacji;

- **monitoring i ewaluacja działań rewitalizacyjnych** – wzmocnienie zdolności gmin do tworzenia efektywnych systemów monitorowania rozwoju lokalnego (na poziomie gminnym i uwzględniającym różnicowanie wewnętrzne gminy), w tym monitorowania i ewaluacji programów rewitalizacji.

Uwzględniając powyższe, prace związane z przygotowaniem, koordynowaniem i tworzeniem warunków do prowadzenia rewitalizacji (np. powołanie zespołów roboczych w gminach, udział w szkoleniach z zakresu rewitalizacji) powinny rozpocząć się w najbliższym czasie. Niemniej jednak, Departament Zarządzania RPO rekomenduje, żeby w procesie tworzenia gminnego programu rewitalizacji (zgodnie z m.in. rozdziałem 4 ustawy *o rewitalizacji*, zatytułowany: „Gminny program rewitalizacji”) gminy uwzględniły wiedzę i informacje, które zostaną przekazane w trakcie planowanych modułów szkoleniowych. Wnioskodawca do 31.12.2023 r. zgodnie z ustawą o rewitalizacji może realizować inwestycje związane z rewitalizacją na podstawie LPR, zaś po tej dacie podstawą działań w tym obszarze musi być GPR.

Ile wynosi czas przygotowania gminnego programu rewitalizacji (GPR)?

Czas potrzebny do przygotowania i przyjęcia GPR, oszacowany wstępnie na podstawie ustawy o rewitalizacji, wynosi około 12 miesięcy. Procedura wymaga m.in. przyjęcia uchwał:

- a) o wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji,
- b) o przystąpieniu do sporządzenia gminnego programu rewitalizacji,
- c) w sprawie zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji,

Wymagane jest również dotrzymanie obligatoryjnych terminów konsultacji społecznych. Prawdłowo przeprowadzoną procedurę kończy podjęcie uchwały o przyjęciu gminnego programu rewitalizacji.

Jakie argumenty przemawiają za opracowaniem programu rewitalizacji w gminie własnymi siłami, a jakie przesłanki stoją za zleceniem opracowania programu rewitalizacji przy szerokim wsparciu eksperckim z zewnątrz?

Pracownicy urzędu gminy i jednostek podległych posiadają największą wiedzę na temat potrzeb gminy i obszaru przeznaczonego do rewitalizacji, więc nie istnieje konieczność przekazywania tej wiedzy i „uczenia” wykonawcy zewnętrznego. Ponadto część kadry urzędów gmin posiada doświadczenie w przygotowywaniu i pracy nad programami rewitalizacji obowiązującymi w perspektywie finansowej na lata 2014-2020, w związku z powyższym mogą oni wzbogacić swoje doświadczenie i z pełnym profesjonalizmem zrealizować zaplanowane przez siebie działania. Niemniej jednak zatrudnienie doradcy lub eksperta w danej dziedzinie jest cennym usprawnieniem procesu opracowania programu rewitalizacji, ponieważ pracownicy urzędu gminy mogą na bieżąco rozwiązywać problemy występujące na każdym etapie pracy, a zgromadzona dzięki temu wiedza pozostaje w urzędzie.

Możliwość zatrudnienia specjalistów, którzy nie pracują w urzędzie gminy lub jednostkach podległych, gwarantuje bezstronne, obiektywne spojrzenie z zewnątrz na sytuację gminy i negatywne zjawiska w obszarach zdegradowanych. Zewnętrzni specjaliści są neutralni w kontaktach z interesariuszami, a ich zaangażowanie pozwala uwolnić pracę nad programem rewitalizacji od ciężaru innych spraw i ewentualnych konfliktów. W przypadku, kiedy gmina zdecyduje się na opracowania programu rewitalizacji przy szerokim wsparciu eksperckim z zewnątrz, rekomenduje się jednak niezlecanie całego procesu przygotowania programu rewitalizacji, ponieważ funkcja koordynacyjna całości procesu w pełni spoczywa na władzach lokalnych. Przy szerszym wsparciu wykonawcy zewnętrznego należy

także pamiętać o bardzo precyzyjnym sformułowaniu warunków zamówienia, wpisującego się w całościowy proces programowania rewitalizacji.

Kiedy projekt można nazwać „projektem rewitalizacyjnym”?

Projekt staje się projektem rewitalizacyjnym, gdy wynika z programu rewitalizacji spełniającego wymagania Wytycznych (do 31 grudnia 2023 r.) lub spełniającego warunki ustawy o rewitalizacji. Dany projekt wynika z programu, jeśli jest do niego wpisany wprost lub mieści się w ramach określonych przez charakterystykę pozostałych rodzajów przedsięwzięć rewitalizacyjnych realizujących kierunki działań, mających na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk powodujących sytuacje kryzysową (logicznie powiązany z treścią i celami programu rewitalizacji). Pojęcie „projektu rewitalizacyjnego” porządkuje m.in. myślenie i postępowanie instytucji w zakresie finansowania ze środków unijnych. Ze względu na wielokierunkowość procesów rewitalizacji, a tym samym różnorodności obszarów interwencji w tym zakresie, konieczne jest nadanie projektom spełniającym powyżej wspomniane kryteria atrybutu „rewitalizacyjności”.

Czy w gminie mogą obowiązywać dwa programy rewitalizacji?

W gminie nie mogą obowiązywać dwa programy rewitalizacji.

Każda uchwała rady gminy – także w sprawie GPR oraz w sprawie przyjęcia innego programu rewitalizacji – stanowi przejaw woli organu uchwałodawczego gminy odnośnie sposobu jej funkcjonowania. Charakter prawny uchwały rady gminy jest różny w zależności od mocy, jakie nadają im przepisy ustaw – mogą one prawnie wiązać mieszkańców (akty prawa miejscowego) lub wyłącznie wójta gminy (akty kierownictwa wewnętrznego). Uchwały rady gminy stanowią sformalizowany tryb wypowiedzi organu uchwałodawczego, w drodze którego organ ten przejawia swoją wolę, adresując go co najmniej do wójta gminy, który zgodnie z art. 30 ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym wykonuje uchwały rady gminy. W tej sytuacji przyjęcie przez gminę dwóch sprzecznych uchwał w tym samym zakresie, niezależnie od ich podstaw prawnych, jest niedopuszczalne, bowiem nie pozwala organowi wykonawczemu na ich wykonanie. Ustawa o rewitalizacji nie przewiduje możliwości jej zastosowania na części obszaru gminy, nakazując wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na podstawie analiz, którymi objęty jest cały obszar gminy, a tym samym nie pozwala na wyłączenie części tego obszaru i uznanie, że prowadzone na nim będą inne działania rewitalizacyjne.